

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 53236-04-21 פלוני נ' אלמוני, עמ"ש 52300-04-21 פלונית נ' אלמוני

לפני כבוד השופטת, סגנית הנשיא צילה צפת

כבוד השופטת עינת רביד

כבוד השופט נפתלי שילה

המערערים
1. פלוני (המערער בעמ"ש 53236-04-21)
2. פלונית (המערערת בעמ"ש 52300-04-21)
ע"י ב"כ עו"ד רפאל איתן

נגד

המשיב
אלמוני
ע"י ב"כ עו"ד דורון אדרי

פסק דין

השופט נפתלי שילה:

לפנינו ערעורים על פסקי דינו של בית המשפט לענייני משפחה מיום 2.3.21 ומיום 3.3.21 (כב' השופט יחזקאל אליהו בתמ"ש 35381-06-19 ותמ"ש 73108-01-20) שבהם התקבלה תביעת המשיב לאכוף מסמך שבמסגרתו התחייבו המערערים למכור את דירותיהם למשיב.

א. רקע עובדתי

1. אביהם המנוח של הצדדים היה בעלים של בניין בן שמונה דירות ב_ (להלן: **הבניין**) והוא העביר בחייו, בשנת __, לכל אחד משמונת ילדיו, דירה אחת בבניין במתנה. למרות שהבניין מתנהל כבית משותף, הוא לא רשום ככזה בלשכת רישום המקרקעין והזכויות רשומות בו במושע.

2. במועד מסוים בשנת 2018 חתמו הצדדים וארבעה אחים נוספים על הסכם שיתוף ביחס לדירות בבניין שבמסגרתו נערכה חלוקה ברורה של הדירות. בסעיף 6 להסכם השיתוף נקבע כי: **"במידה שצד מן הצדדים ירצה למכור דירתו, תהיה ליתר הצדדים זכות קדימה לרכוש את דירתו במחיר השוק ... במידה שלא ירצה אף צד מן הצדדים לרכוש הדירה, יוכל הצד למכור דירתו לצד שלישי"**.

3. המשיב (להלן גם: **א'**) הגיש ביום 17.6.19 תביעה כנגד המערער 1 (להלן: **ב'**) ובה טען שבשנת 2018 החלו מגעים בין האחים למכור את הבניין בשלמותו לצד ג' ואולם לאחר שעסקה זו לא יצאה לפועל, הוא הציע לשבעה מאחיו לרכוש את דירתו בסכום של 1,450,000 ₪ לכל דירה. לטענתו, ביום 1.11.18 הוא הגיע לפגישה עם חלק מאחיו אצל עו"ד קמפנר על מנת לבחון את גובה מס השבח שיהיה צריך

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 53236-04-21 פלוני נ' אלמוני, עמ"ש 52300-04-21 פלונית נ' אלמוני

- 1 לשלם בעקבות מכירת הדירות ועוד באותו יום, נפגשו חלק מהאחים בבית קפה והודיעו שהם
2 מסכימים למכור לו את דירותיהם. לדבריו, באותו מפגש חלק מהאחים חתמו על כתב הסכמה
3 למכירת דירותיהם, חלק חתמו על כתב ההסכמה לאחר מכן וביום 26.11.18 הוא הגיע למקום
4 עבודתו של ב' ושם חתם ב' על כתב ההסכמה למכור לו את דירתו בבניין (להלן: **כתב ההסכמה**).
5 כתב ההסכמה אינו נושא תאריך וכוותרתו "אישור". בין היתר נקבע בכתב ההסכמה כי: "**אנו**
6 **מאשרים בזאת, כי הננו מסכימים למכור את דירותינו האמורות למר א' ... במחיר של 1,450,000**
7 **₪ לכל דירה. לצורך כך, הננו מתחייבים לחתום על הסכמי מכר בהתאם להוראותיו של א' _**".
8 בתחתית כתב ההסכמה יש שבע חתימות.
9
10 4. א' טען בתביעה שכתב ההסכמה לא כלל את מועדי התשלום ומועד מסירת החזקה ואולם סוכס כי
11 העסקה תבוצע בתוך חודשים ספורים ובכל מקרה, גם אם לא היו מסוכמים תנאים אלו, אין בכך
12 לגרוע מתוקפו המחייב של כתב ההסכמה ויש להורות על אכיפתו. א' ציין שלאחר החתימה על כתב
13 ההסכמה פנה אליו ב' ובקש להעלות את סכום המכר בעוד 50,000 ₪ והוא נענה בחיוב לבקשתו.
14 לדברי א', לאחר מכן ב' סירב לחתום על הסכם מכר מפורט שטייטה ממנו נשלחה אליו ע"י עורך
15 דינו, בעוד שהאחים ג' וד' חתמו על הסכם מכר מפורט.
16
17 5. ביום 15.7.19 הגיש ב' כתב הגנה כשהוא לא מיוצג ובו טען בין היתר כי: "**התובע הינו קרימינל**
18 **שמזייף את חתימות אחיו ואחיותיו**". בק.מ. שהתקיים, ב' טען שחתימתו זויפה והוא מעולם לא
19 חתם על כתב ההסכמה אלא רק על הסכם השיתוף. לאור זאת, מינה ביהמ"ש קמא את המומחית
20 להשוואת כתבי יד גב' איה שוחט (להלן: **שוחט**) כמומחית מטעם ביהמ"ש. שוחט הגישה את חוות
21 דעתה לאחר שבדקה שני עותקים מקוריים חתומים של כתב ההסכמה וקבעה שכתב ההסכמה נחתם
22 ע"י ב' "**ברמת הוודאות הגבוהה ביותר**". שוחט אף בחנה את טענת ב' שחתימתו "הושלתה" ממסמך
23 אחר והיא דחתה אפשרות זו, לאור מסקנתה שמדובר במסמכים מקוריים והחתימות נחתמו במקור.
24
25 6. התקיים הליך הוכחות, שוחט נחקרה על חוות דעתה וביום 2.3.21 קיבל ביהמ"ש קמא את תביעת
26 א' וקבע שחוות דעתה של שוחט לא נסתרה ויש להורות על אכיפת כתב ההסכמה שמהווה הסכם
27 מחייב (להלן: **פסה"ד כנגד ב'**).
28
29 7. ביום 30.1.20 הגיש א' כנגד המערערת 2 (להלן: **ה'**) תביעה בעילה זהה לאכיפת כתב ההסכמה. גם
30 ה' טענה שמדובר במסמך מזויף והיא מעולם לא חתמה על כתב ההסכמה. ביהמ"ש קמא מינה
31 מומחית אחרת - הגב' סימה אנקונה (להלן: **אנקונה**) לבדיקת האוטנטיות של חתימת ה' על כתבי
32 ההסכמה. ביום 11.10.20 הגישה אנקונה את חוות דעתה לפיה קיימת התאמה בין חתימתה של ה'
33 לחתימתה על כתב ההסכמה והחתימה על כתב ההסכמה היא חתימתה של ה'. ה' בחרה שלא לזמן
34 את אנקונה לחקירה וביום 3.3.21 קיבל ביהמ"ש קמא גם את תביעתו של א' כנגד ה' והורה על אכיפת
35 כתב ההסכמה (להלן: **פסה"ד כנגד ה'**).
36

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 53236-04-21 פלוני נ' אלמוני, עמ"ש 52300-04-21 פלונית נ' אלמוני

8. המערערים – שיוצגו ע"י אותו עו"ד גם בביהמ"ש קמא – לא השלימו עם פסק הדין והגישו ערעורים. הדיון בערעורים אוחד.
 9. ביום 11.1.22, כמה ימים לפני הדיון בערעור, הגישו המערערים בקשה לצירוף ראיות חדשות בערעור. לטענתם, לאחר מתן פסקי הדין, בחודש יוני 2021 לערך, נחשפה פרשת זיוף חמורה שבמסגרתה התברר להם שבמהלך שנת 2017 א' זייף את צוואתו של חמיו. העדויות וחומר הראיות שנאספו במסגרת אותו הליך יכולים לסייע למערערים להוכיח דפוס פעולה זהה בשיטה בה זייף א' את צוואת חמיו ומאוחר יותר את כתב ההסכמה. מדובר ב"מעשים דומים" ו"שיטת ביצוע" זהה ולכן התבקש להגיש מסמכים שנאספו בנוגע לזיוף הצוואה, בהם עדות מי שהתיימר להיות עד לצוואה שהעיד שחתם על מסמך ריק, ללא כותרת צוואה וללא מלל. בנוסף, התבקש ביהמ"ש לצרף הסכם שקיבל תוקף של פסק דין בתביעה דומה שא' הגיש כנגד אחותם ח' ותביעה זו נדחתה לפני כמה חודשים בהסכמתו של א' ומלמדת שהוא הודה בזיוף כתב ההסכמה.
 10. המערערים טענו שיש להתיר הגשת ראיות חדשות אלו בהתאם לתקנה 144 לתקנות סדר הדין האזרחי תשע"ט – 2018 (להלן: **התקנות**), מאחר שלא ניתן היה לאתר את הראיות החדשות לפני מתן פסק הדין ומסמכים אלו בנוגע לצוואה נודעו להם באמצעות מקורב של א' רק לאחרונה. בשני המסמכים – הצוואה וכתב ההסכמה – "הושתלו חתימות אמיתיות על גבי חלק תחתון של המסמך שלא היה בו כיתוב מעליו".
 11. המשיב התנגד לבקשה. לדבריו, המערערים נטלו מסמכים מתיקים שהתנהלו בדלתיים סגורות ללא כל הרשאה. כמו כן, תיק צוואת חמיו של א' לא נדון ולא הוכרע ובהסכם עם ח' נכלל סעיף סודיות וא' לא הודה כלל שהחתימה של ח' מזויפת. כמו כן, המשיב תמה מדוע המתינו המערערים יותר מחצי שנה והגישו את בקשתם יומיים לפני הדיון? לדבריו, מדובר בשיהוי כבד ויש לדחות את הבקשה.
- ב. תמצית פסה"ד כנגד ב'**
1. שוחט קבעה ששתי החתימות של ב' על שני מסמכי המקור של כתב ההסכמה נחתמו ע"י ב' **"ברמת הוודאות הגבוהה ביותר"** והיא דחתה את האפשרות שהחתימות "הושתלו" בכתב ההסכמה. החקירה של שוחט לא קעקעה את מסקנותיה ויש לאמץ את חוות דעתה. שוחט העידה כי: **"בדקתי במיקרוסקופ את כל החתימות והתרשמתי שמדובר במקור"**. שוחט העידה גם שב' בעצמו אמר לה שהחתימות על כתב ההסכמה הן חתימותיו שלו ואולם הן "הושתלו" במסמכים אלו ואף טענה זו – "ההשתלה" – נשללה על ידה מכל וכל והוכח באופן חד משמעי שמדובר במסמכי מקור.
 2. הלכה מושרשת וידועה כי ככלל, יאמץ בית המשפט את חוות הדעת של מומחה שמונה על ידו. טענותיו של ב' בסיכומיו כנגד חוות הדעת הן "לאקוניות וסתמיות" ולעומת זאת חוות הדעת

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 53236-04-21 פלוני נ' אלמוני, עמ"ש 52300-04-21 פלונית נ' אלמוני

- 1 מפורטת, מנומקת ומקיפה. שוחט היא בעלת ניסיון מקצועי רב, לרבות עקב עבודתה במחלקה לזיהוי
2 פלילי במשטרת ישראל והיא אף שימשה כראש המעבדה לבדיקת מסמכים של המז"פ. אין שחר
3 לטענת ב' ששוחט בדקה חתימות מזויפות שלו בתור חתימות השוואה.
- 4
5 3. ב' טוען טענות עובדתיות חילופיות וסותרות. הוא טוען מחד שחתימותיו זויפו ויחד עם זאת הוא
6 טוען שמדובר בחתימותיו האמיתיות אבל הן הושטלו במסמכי כתב ההסכמה. כמו כן, טענת זיוף
7 היא כמו טענת תרמית שיש לה גוון מעין פלילי והיא דורשת רף ראיות ונטל הוכחה מוגבר וב' לא
8 עמד בנטל זה.
- 9
10 4. גרסת א' היתה אמינה ולא נסתרה ע"י ב'. עדותו היתה "קוהרנטית ואמינה עלי". מאידך, תשובותיו
11 של ב' בכל הנוגע למקום הימצאו של המסמך המקורי של הסכם השיתוף שלטענתו היתה בידו, היתה
12 מתחמקת וסותרת. תחילה ב' טען שא' שכח את המסמך המקורי אצלו והוא נותר בידיו, לאחר מכן
13 הוא טען שמסר את המסמך המקורי למחלקת ההונאה במשטרה ומיד לאחר מכן טען שהמסמך
14 הוצג בדיון ביום 15.9.19. ב' מעולם לא הציג מסמך מהמשטרה שמאשר שהוא העביר אליה עותק
15 מהסכם השיתוף המקורי, למרות שהוא העיד כי "יש לי ואני אציג את זה" (עמ' 57 שורות 12-15).
16 "התנהלות הנתבע, כמו גם אי המצאת מסמך מקור ו/או אישור על המצאתו למשטרה פועלת
17 לחובתו של הנתבע כמו גם הסבריו להימנעות זו אשר הינם בלתי סבירים ולא מהימנים כלל".
- 18
19 5. א' פרס בכתבי טענותיו גרסה סדורה גם בעניין טיוטת ההסכם שהועברה לאחר חתימת כתב
20 ההסכמה. לדבריו, בעקבות החתימה, קיבל ב' טיוטת הסכם מכר שנערכה ע"י עו"ד מקמל ושצורפה
21 לתצהירו. ב' לא התייחס לכך למרות שמדובר בנושא מהותי היות ש"חילופי טיוטה הינה ראייה
22 מהותית המחזקת את חתימתו של כתב ההסכמה על ידי הנתבע שכן פעולה זו, היא פעולה הנובעת
23 ממנה ומהווה המשך ישיר וטבעי לה. התעלמות זו של הנתבע מעניין מהותי זה ואי הצגת כל גרסה
24 בעניין, פועלת אף היא לחובתו ומחזקת את המסקנה כי הנתבע חתם על כתב ההסכמה ובשל כך
25 "נולדה" אותה טיוטה".
- 26
27 6. בנוסף, האחות ט' העידה שב' סיפר לה שהתחייב למכור את דירתו לא'. היא העידה גם שהאח ד'
28 והאחות ג' חתמו על הסכמי מכר ומכרו את דירתם לא'. גם האחות ג' העידה ש"כולנו רצינו למכור"
29 וב' אמר לה שימכור את דירתו לא'.
- 30
31 7. "התובע הוכיח טענתו כי הנתבע חתם על כתב ההסכמה, זאת הן באמצעות חוות הדעת של
32 המומחית והאמור בה ואשר לא נסתרה בחקירתה הארוכה, התנהלות הנתבע ומסירת מסמך מקור
33 מהותי למשטרה בלא שטענה זו הוכחה, התנהלות אשר הינה בלתי סבירה לחלוטין בנסיבות
34 העניין והפועלת לחובתו, עדות האחים: ד', ג', וט' _ אל וכמו גם העדות הנוספות מטעם הנתבע
35 האחיות ה' _ וח' _ , אשר על הקשיים בעדותן עמדתי כמפורט לעיל".
- 36

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 53236-04-21 פלוני נ' אלמוני, עמ"ש 52300-04-21 פלונית נ' אלמוני

- 1 הוכח שב' חתם על כתב ההסכמה. טענת ההגנה היחידה שלו היתה שחתימתו זויפה וטענתו זו לא
- 2 הוכחה ונסתרה ע"י המומחית. כתב ההסכמה כולל את כל הפרטים המהותיים הנדרשים לצורך
- 3 אכיפתו: שמות הצדדים, זיהוי הנכס והמחיר. יתר הפרטים ניתן להשלים על פי הנוהג והדין. לכן,
- 4 יש להיעתר לתביעה ולקבוע שכתב ההסכמה אכיף ודירתו של ב' תועבר ע"ש א' בכפוף לתשלום של
- 5 1.5 מיליון ₪ כפי שהוסכם.

6

ג. תמצית פסה"ד כנגד ה'

8

- 9 ה', המיוצגת ע"י אותו עו"ד שמייצג את ב', בחרה שלא לזמן את אנקונה לחקירה ואף לא זימנה אף
- 10 עד מטעמה על מנת לסתור את חוות דעתה של אנקונה. אנקונה קיבלה דוגמאות חתימה ואף ערכה
- 11 לה' הכתבה. אנקונה מצאה התאמה בתכונות הכתיבה והיא פירטה אותן. חוות דעתה מנומקת, היא
- 12 לא נסתרה ויש לאמצה.

13

- 14 הימנעותה של ה' מלזמן את אנקונה לחקירה פועלת לחובתה. לכן, לא הוכח שחתימתה זויפה. טענת
- 15 זיוף היא בעלת גוון פלילי הדורשת רמת ראיות גבוהה יותר וה' לא עמדה בנטל זה. לכן, יש לאכוף
- 16 את כתב ההסכמה גם כלפיה ולקבל את תביעתו של א'.

17

ד. תמצית טענות המערער 1 - ב'

18

19

- 20 א' העביר לשוחט מסמכים מקוריים שנטען על ידו שהם חתומים ע"י ב' ואולם חלק מהם לא נחתמו
- 21 על ידי ב'. לכן, החתימות שהיו אמורות להיות מקור השוואה לחתימות שעל גבי מסמך ההסכמה,
- 22 היו אף הן חתימות במחלוקת וכך הצליח המשיב לשבש את עבודת המומחית ולהטות את חוות
- 23 דעתה לטובתו. טעה ביהמ"ש כשקבע שדוגמאות החתימה להשוואה נמסרו למומחית ע"י ב'. שגה
- 24 ביהמ"ש קמא שהתעלם מאותות המרמה שהתקיימו לאור התנהלותו זו של א'.

25

- 26 טעה ביהמ"ש קמא כשאימץ את חוות דעתה של שוחט חרף הכשלים והפגמים שנפלו בה ושהו סיבה
- 27 לסטות ממנה. ביחס לחוות דעת גרפולוגית, אין צורך בנימוקים כבדי משקל על מנת לסטות מחוות
- 28 דעת מסוג זה. שוחט לא בדקה שחתימות ההשוואה הן באמת של ב'. ב' מסר למומחית שבעה
- 29 מסמכים להשוואה ואולם היא בדקה שלושה בלבד. שוחט לא הסבירה מדוע ערכה את הבדיקה רק
- 30 בהתבסס על שלוש דוגמאות ולא על שבע ולא הסבירה מה עלה בגורל ארבע החתימות הנוספות.
- 31 שוחט לא פעלה בשקיפות והסתירה נתונים.

32

- 33 המומחית בחרה לבצע בדיקה על פי חתימות משנת 2009 למרות שהונחו בפניה חתימות מחודש
- 34 דצמבר 2017. כמו כן, החתימות משנת 2009 היו חתימות מלאות ומשנת 2017 הן מקוצרות והחתימה

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 53236-04-21 פלוני נ' אלמוני, עמ"ש 52300-04-21 פלונית נ' אלמוני

- 1 על כתב ההסכמה היתה מקוצרת. המומחית אף לא פירטה בחוות דעתה היכן מצאה התאמה
2 בתכונות הכתיבה ומדוע הגיע למסקנה ברמת הוודאות הגבוהה ביותר.
3
4. שוחט לא ערכה בדיקה במעבדה ולא הבחינה בסימן ייחודי שקיים בחתימתו של ב'. המומחית אף
5 חרגה מסמכות מינוייה, שעה שבדקה שני כתבי הסכמה מקוריים ולא רק את כתב ההסכמה שצורף
6 לתביעה.
7
5. טעה ביהמ"ש קמא שהתעלם מגרסאותיו הסותרות של א' ביחס למועד שבו נחתם כתב ההסכמה.
8 במכתב ההתראה לפני הגשת התביעה הוא כתב שכתב ההסכמה נחתם בתחילת חודש נובמבר _
9 ולעומת זאת בתצהיר העדות הראשית הוא טען שכתב ההסכמה נחתם ביום 26.11.18. כמו כן,
10 בתביעה טען א' שב' חתם על כתב ההסכמה פעם אחת ובתצהירו כתב שהוא חתם עליו פעמיים. כמו
11 כן, התגלו סתירות בין כתב התביעה לבין תצהירו של א', כגון ביחס לחתימתו של האח ד' על כתב
12 ההסכמה והמועד בו פנה לצורך קבלת משכנתא.
13
14
6. טעה ביהמ"ש קמא שהתעלם מכך שא' לא הביא לעדות את אחיו שלשיתו חתמו על כתב הסכמה
15 ואת עו"ד מקמל שלטענתו שלח את טיוטת ההסכם המפורט לב'. עצם משלוח הטיוטה לא מוכיח
16 דבר, בניגוד לקביעת ביהמ"ש קמא. ביהמ"ש קמא אף התעלם מכך שלאחר המועד שנטען שבו נחתם
17 כתב ההסכמה, התנהל מו"מ מול חברה סינית להשכרת כל הבניין ומכאן שלא עמדה למשיב הזכות
18 לרכוש את כל הבניין מהאחים.
19
20
7. א' לא הוכיח את תביעתו והיא הוגשה בשיהוי ניכר. יש לקבל את הערעור היות שלא הוכח שב' חתם
21 על כתב ההסכמה.
22
23
24 **ה. תמצית תשובת המשיב לערעור המערער 1**
25
26 1. מדובר בערעור על ממצאים עובדתיים, אין להתערב בפסק הדין ויש לדחות את הערעור. ב' התגונן
27 בטענה אחת בלבד לפיה חתימתו זויפה והוכח שמדובר בטענה שקרית. חוות דעתה של שוחט היתה
28 חד משמעית וברמת וודאות הגבוהה ביותר.
29
30 2. אין שום סתירה בגרסתו של א' ביחס למועד שבו נחתם כתב ההסכמה, מאחר שחלק מהאחים חתמו
31 עליו במועדים שונים. בתחילה חתמו עליו ט' וח' ביום 1.11.18 בבית הקפה " _" ובכתב התביעה צוין
32 מועד חתימתו של ב' ביום 26.11.18 שאז נחתמו גם מסמכים נוספים כגון שיק שהועבר לב' ע"י א'.
33 א' החל לטפל בנטילת המשכנתא לאחר שט' חתמה על כתב ההסכמה, בכדי להיערך לתשלומים.
34
35 3. מאחר שלא כל האחים חתמו באותו מועד על כתב ההסכמה ישנם שני עותקים של כתבי הסכמה.
36 על אחד חתומים כולם ועל השני רק חלק ואולם ב' חתום על שניהם. גם ביחס לחוות דעת של מומחה

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 53236-04-21 פלוני נ' אלמוני, עמ"ש 52300-04-21 פלונית נ' אלמוני

- 1 להשוואת כתבי יד שמונה ע"י בית המשפט חלה ההלכה לפיה רק אם יש נימוקים כבדי משקל ניתן
2 לסטות ממנה.
- 3
- 4 גם לאחר חקירת שתי וערב תוקפנית ומייגעת, חוות הדעת נותרה מוצקה. ב', שטען שהיה בידיו
5 הסכם שיתוף מקורי, טען שהעביר אותו למשטרת ישראל למחרת מינויה של המומחית ובצדק ראה
6 בכך ביהמ"ש קמא מעשה בלתי סביר ותמוה. ב' גם לא המציא שום אישור לטענתו כי הפקיד את
7 הסכם השיתוף במשטרה.
- 8
- 9 5. המומחית בחנה את מאפייני חתימתו של ב' והמומחית לא "דיללה" דוגמאות חתימה. יתר על כן,
10 המומחית העידה שב' אמר לה במפורש שהחתימות על כתבי ההסכמה הן חתימותיו שלו "ורמז
11 שנשתלו" (עמ' 19 שורה 29 עד עמ' 20 שורה 22).
- 12
- 13 6. אין יסוד לטענת ב' שמסמכי ההשוואה שנשלחו על ידי א' למומחית לא היו אמיתיים. המומחית
14 בדקה את החתימות ואף ערכה הכתבה לב'. ב' אף אישר בחקירתו שחלק מהחתימות הן שלו ואף
15 ב"כ הסתמך על אחת מהן – חתימתו על הסכם שכירות – כשחקר את המומחית.
- 16
- 17 7. ב' התעלם בתצהירו וגמגם בחקירתו בכל הקשור לקבלת טיוטת הסכם מפורט מעו"ד מקמל ובצדק
18 ראה בכך ביהמ"ש קמא ראייה לחוסר אמינות גרסתו.
- 19

ו. תמצית טענות המערערת 2 - ה'

1. טעה ביהמ"ש קמא שעה שהסתמך על פסק הדין בתביעה נגד ב'. מדובר בשני אירועים שונים. א' טען
23 שכתבי ההסכמה נחתמו ע"י ה' במועד אחר ובמקום אחר. לטענת א', ה' חתמה על כתב ההסכמה
24 בביתה.
- 25
- 26 2. הטענות בערעורו של ב' יפות גם לערעור זה. לא היה טעם לזמן את המומחית אנקונה לחקירה מאחר
27 שלא ניתן לרפא את הפגמים בחוות דעתה באמצעות חקירה נגדית. לחוות הדעת לא צורפו המסמכים
28 עליהם היא מבוססת ולא ברור מדוע נבדקו שתי חתימות על שני כתבי ההסכמה, שעה שהתביעה
29 נסמכת על כתב הסכמה אחד. המומחית לא ערכה בדיקות מעבדתיות ולא נבחנו פרמטרים כגון לחץ
30 כתיבה ומידות חריטה. משחוות הדעת לא מפורטת ולא מנומקת לא היה מקום לאמצה.
- 31
- 32 3. המומחית לא פירטה את השיקולים שהביאו אותה למסקנה ברמת הוודאות הגבוהה ביותר.
33 המומחית לא צירפה לחוות דעתה את מסמכי הבדיקה ויש לקבל את הערעור ולקבוע שא' לא הרים
34 את הנטל שהוטל עליו להוכיח שהיא חתמה על כתב ההסכמה.
- 35

ז. תמצית תשובת המשיב לערעור המערערת 2

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 53236-04-21 פלוני נ' אלמוני, עמ"ש 52300-04-21 פלונית נ' אלמוני

1. גם ערעור זה הוא ערעור כנגד קביעות עובדתיות של ביהמ"ש קמא, אין מקום להתערב בהן ויש לדחות את הערעור. כמו אחיה ב', גם ה' אחזה בשקר ונתפסה בקלקלתה פעמיים, לאור בדיקה של שתי מומחיות שונות. ה' אף בחרה שלא להגיש תצהיר בתביעה נגדה והסתמכה על המסד הראייתי בתביעה כנגד ב'. ב"כ של ה' בחר שלא לחקור את א' ולמעשה הודה בגרסתו.

2. ה' אף אישרה בחקירתה בתביעה כנגד ב' שהיא חתמה על כתב ההסכמה (עמ' 73 שורות 22-28 ועמ' 74 שורות 1-2 לפרוטוקול מיום 9.12.20). היא החליטה שלא לזמן את המומחית לחקירה וחוות הדעת לא נסתרה כלל. חוות הדעת מקיפה וכוללת הסבר נרחב כיצד המומחית הגיע למסקנה שמדובר בחתימתה של ה'. אם ה' סברה שיש פגם בחוות הדעת, היה עליה לזמן את המומחית לחקירה ולחקור אותה, כפי שמראש היא הודיעה שתעשה. העדר החקירה תמוהה במיוחד לאור העובדה שב"כ ייצג גם את ב' והוא הזמין לחקירה את המומחית שמונתה שם גב' שוחט וחקר אותה ארוכות.

3. קיימת "קרבה משפטית" מלאה בין ב' וה', שהרי ה' הגישה תצהיר לטובתו של ב' והעידה לטובתו. לכן, לא היתה כל מניעה שביהמ"ש קמא יעשה שימוש בממצאים שעלו בתיק המקביל גם ביחס לתביעתה.

ח. דיון והכרעה

1. ראשית יש להידרש לבקשה להגשת ראיות נוספות בערעור. אני סבור שיש לדחות את הבקשה. תקנה 144 לתקנות קובעת שניתן להגיש ראיות חדשות בערעור אם הן עשויות להשפיע על תוצאות הערעור ובלבד שמתקיימים אחד משני תנאים אלו: לא היה ניתן לאתר את הראייה בשקידה סבירה ולהגישה במועד בערכאה הראשונה או שהראייה דרושה כדי למנוע עיוות דין. כידוע, "נקודת המוצא היא כי התרת הגשת ראיות בשלב הערעור הנה חריג ותיעשה רק במקרים יוצאי דופן." הכלל הוא כי בעלי הדין בערעור אינם זכאים להביא ראיות נוספות, ורק במקרים יוצאים מן הכלל יתיר זאת בית המשפט" (ע"א (מחוזי חי') 17407-06-17 יובל תירוש נ' הארכיבישוּפּוּת של עכו, חיפה, נצרת והגליל, לכנסיה היוונית קתולית, ובתי הספר היוונים קתוליים (27.09.2017)), ע"א 6913/18 שמואל שקדי נ' הרודיוס השקעות בע"מ, פס' 29 (4.8.20), יששכר רוזן-צבי הרפורמה בסדר הדין האזרחי - מורה נבוכים 491 (2021), אורי גורן, סוגיות בסדר דין אזרחי, 1023-1024 (מהד' 13, 2020)).

2. הראייה הראשונה שהמערערים מבקשים להגיש עוסקת במסמכים שלטענת המערערים מוכחים שהמשיב זייף צוואה של חמיו באמצעות "השתלת" חתימות אמיתיות וניתן להוכיח דפוס פעולה זהה המלמד על שיטת זיוף. ראשית, לא קיימת קביעה משפטית שהמשיב זייף את הצוואה ומדובר בעדויות של אנשים שחתמו על תצהירים וההליך שם הסתיים ללא הכרעה בטענה זו. ברם, גם אם היה נקבע שהמשיב זייף צוואה, אין זה מוכיח שהוא זייף את החתימות על כתב ההסכמה והראיות

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 53236-04-21 פלוגי נ' אלמוני, עמ"ש 52300-04-21 פלוגית נ' אלמוני

- 1 החדשות על פניהן, ומבלי לקבוע מסמרות, לא יכלו "להפוך את הקערה על פיה", היות שביחס
2 לחתימות המערערים קבעו שתי מומחיות עצמאיות שלא נעשה כל זיוף ורמת הוודאות שמדובר
3 בחתימתם היא גבוהה ביותר לדעתן.
4
5 3. גם הראייה השנייה שהמערערים מבקשים להגיש, בדמות פסק דין שניתן בתביעה דומה שהוגשה
6 נגד האחות ח' ושהסתיימה בהסכם שבו נדחתה תביעתו של המשיב, לא יכולה להוכיח דבר ביחס
7 לחתימות המערערים במקרה דנן. גם באותו הליך לא נקבע ממצא כלשהו, לא נקבע שהמשיב זייף
8 את חתימתה של ח' ולא הוכרע דבר בשאלה זו. הצדדים הגיעו להסכם, לטענת המשיב על מנת לנסות
9 "לעשות סולחה" ו"לעבוד בשיתוף ולא בהתנגשות" (עמ' 2 שורה 32 ועמ' 3 שורות 17-21 לפרוטוקול
10 הדיון בערעור) ותו לא.
11
12 4. יש גם לציין שהבקשה להגשת ראיות נוספות הוגשה ימים בודדים לפני הדיון בערעור, שעה שלטענת
13 המערערים המסמכים בנוגע לצוואה היו בידיהם עוד בחודש יוני 2021 ושיהיו מהותי זה שנועד
14 כנראה להפתיע את המשיב, גם הוא אומר דרשני. ככל שהמערערים סבורים שקיימת בידם עילה
15 לביטול פסק הדין עקב הראיות החדשות (משפט חוזר אזרחי), זכותם להגיש תובענה מתאימה
16 ואולם אין הצדקה להגשת הראיות במסגרת הערעורים.
17
18 5. מכאן לגוף הערעור: מדובר בערעור עובדתי מובהק. אין כל הצדקה להתערב בממצאים העובדתיים
19 שנקבעו ע"י ביהמ"ש קמא בשני פסקי הדין. לבי' ולח' היתה רק טענת הגנה אחת – לא חתמנו על כתב
20 ההסכמה וחתימתנו זויפה. הן ב' והן ח' לא התנגדו למינוי מומחה מטעם בית המשפט ובית המשפט
21 מינה שתי מומחיות בעלות ניסיון רב שהגיעו לאותה מסקנה ברמת הוודאות הגבוהה ביותר: מדובר
22 בחתימה של ב' ובחתימה של ח' על כתב ההסכמה.
23
24 6. הלכה היא כי: "אשר לקביעות שבעובדה – כלל הוא כי בית משפט של ערעור לא על נקלה יתערב
25 בממצאי עובדה שנקבעו על ידי הערכאה הדיונית אשר התרשמה התרשמות ישירה מן העדים
26 שהופיעו בפניה וממכלול הראיות האחרות שהוצגו לעיונה. בית המשפט התרשם באופן בלתי
27 אמצעי מן הראיות ומן החומר המקצועי שהונח בפניו, ואין להתערב בקביעות העובדה על סמך
28 התרשמות זו, אלא אם כן מסקנות הערכאה הדיונית אינן עומדות במבחן ההיגיון והשכל הישר...
29 על אחת כמה וכמה נדירה התערבות ערכאת הערעור משמדובר בקביעות שבעובדה המתבססות על
30 חוות דעת מומחים מקצועיים.... בית המשפט בענייננו בחן את התשתית הראייתית בצורה מקיפה
31 ומעמיקה, שקל והעריך את כל פרטי הראיות שראוי היה לייחס להם חשיבות ומשקל. קביעותיו
32 העובדתיות מעוגנות היטב בראיות שהובאו, והן עומדות במבחן ההיגיון והסבירות." (ע"א 6768/01
33 אורי רגב נ' מדינת ישראל, פ"ד נט (4) 625 (22.4.04). מן הכלל אל הפרט:
34
35 7. בכל הנוגע לערעור ב' - שוחט מצאה התאמה בכל תכונות הכתיבה ובהן: קו הכתיבה, שטף הכתב
36 וטבעיותו, יחס הכתב לשורה המודפסת, רווחים בין השמות ובין האותיות, גודל כללי ויחסי גודל של

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 53236-04-21 פלוני נ' אלמוני, עמ"ש 52300-04-21 פלונית נ' אלמוני

- 1 אותיות, שיפוע הכתב, התחלות כתיבה וסיומי קווים, מבנה האותיות וסגנון על מבנה הקו העוטף
2 את החתימה. שוחט ביצעה הכתבה לב' ביום 11.11.19 וקיבלה ממנו דוגמאות חתימה.
3
4 8. שוחט אף ציינה שב' העלה בפניה אפשרות שהחתימות "הושתלו" במסמכים ולאחר בדיקה שערכה
5 היא הגיע למסקנה שמדובר בשני כתבי הסכמה מקוריים וכל החתימות בהם נחתמו במקור ולא
6 "הושתלו" ממסמך אחר. שוחט נחקרה בחקירה נגדית ועדותה לא נסתרה. היא אף העידה שב' אמר
7 לה שהחתימות על כתבי ההסכמה הן חתימותיו ואולם הוא העלה טענת שהחתימות "הושתלו"
8 וביקש לבדוק זאת (עמ' 19 שורה 29 עד עמ' 20 שורה 24). מדובר בעדות חשובה ביותר שמלמדת שב'
9 עצמו הודה למעשה שאין זיוף בחתימותיו וכל טענתו היא שחתימותיו "הושתלו", טענה שנבדקה
10 ע"י המומחית ונשללה לחלוטין.
11
12 9. שוחט העידה גם ש"היו לי דוגמאות חתימה באקראי בשם מלא והכתבות בשם מלא וחתימות בשם
13 מלא. יש לי חתימות שברור שהן שלו ובעלות משקל גדול יותר" (עמ' 22 שורות 11-12). לפיכך,
14 טענות ב' שהמומחית הסתמכה על מסמכי השוואה שהן לא חתימותיו ושנמסרו לה ע"י א' בכדי
15 להטעותה, נסתרו לחלוטין בעדות המומחית.
16
17 10. בית המשפט קמא הוסיף גם נימוקים המלמדים על חוסר אמינותו של ב', בין היתר העובדה שלמרות
18 שטען שהפקיד מסמך מקור של הסכם השיתוף במשטרה, הוא לא המציא אישור על כך למרות
19 שהעיד שיש בידיו את האישור. ביהמ"ש קמא ביסס את הכרעתו גם על יסוד עדויות העדים שזימן
20 המשיב ושהיו אמינות עליו. אין כל סיבה להתערב בהתרשמותו הבלתי אמצעית של ביהמ"ש קמא.
21 כמו כן, בצדק קבע ביהמ"ש שב' טען למעשה שתי טענות עובדתיות סותרות: מצד אחד הוא טען
22 שחתימותיו על כתב ההסכמה זויפו ומאידך טען שאלו חתימותיו ואולם הן "הושתלו" על המסמך.
23 סתירה מהותית זו בליבת המחלוקת בתיק, פוגמת באופן קשה ביותר במהימנותו של ב'.
24
25 11. בכל הנוגע לערעור ה' - אנקונה מצאה התאמה בין היתר בתכונות הכתיבה הבאות: משיכת הקו
26 ושטף הכתיבה, מיקום ביחס לשורות הכתיבה, רווח קטן בין שני חלקי השם, רווחים משתנים לא
27 סדורים בין האותיות, צורת הסיומת, מבנה האותיות והסגנון שלהן, גודל יחסי של האותיות ושיפוע.
28 המומחית קיבלה דוגמאות חתימה של ה' מב"כ שני הצדדים וביום 25.8.20 היא ערכה לה הכתבה.
29
30 12. משאנקונה כלל לא נחקרה על חוות דעת לאור ויתורה של ה' על חקירתה, לא ברור כלל כיצד ה'
31 תוקפת את ממצאיה. היה עליה לזמנה לחקירה ומשלא עשתה כן, ברור שיש לקבל את ממצאי חוות
32 דעתה ללא פקפוק. ה' גם לא זימנה עדים נוספים להוכחת טענותיה. ה' אף אישרה בחקירתה בתביעה
33 כנגד ב' שהיא חתמה על כתב ההסכמה (עמ' 73 שורות 22-28 ועמ' 74 שורות 1-2 לפרוטוקול מיום
34 9.12.20) ולמרות שניסתה לחמוק ולהתחמק מהודאה זו בהתפתלויות שונות כמפורט בפרוטוקול
35 חקירתה, מדובר למעשה במעין הודאת בעל דין.

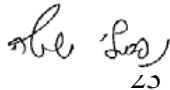

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 53236-04-21 פלוני נ' אלמוני, עמ"ש 52300-04-21 פלונית נ' אלמוני

13. "משממנה בית-המשפט מומחה על מנת שחוות-דעתו תספק לבית המשפט נתונים מקצועיים לצורך הכרעה בדיון, סביר להניח שבית המשפט יאמץ ממצאיו של המומחה אלא אם כן נראית סיבה בולטת לעין שלא לעשות זאת. אכן עד מומחה כמוהו ככל עד - שקילת אמינותו מסורה לבית המשפט ואין בעובדת היותו מומחה כדי להגביל שיקול דעתו של בית המשפט. אך כאמור לא ייטה בית המשפט לסטות מחוות דעתו של המומחה בהיעדר נימוקים כבדי משקל שיניעוהו לעשות כן" (ע"א 293/88 חברת יצחק ניימן להשכרה בע"מ נ' מונטי רבי (31.12.88)). מקרה דנן לא נמנה עם אותם מקרים נדירים.
14. טענת זיוף היא טענה הדורשת רמת הוכחה גבוהה יותר, מאחר שהיא למעשה מטילה כתם פלילי על מי שטוען שהצד השני ביצע אותה. במקרה דנן, אין ספק שצדק ביהמ"ש קמא שעה שקבע שהמשיב הרים את הנטל שהוטל עליו בשתי התביעות לקיומה של חתימה אמיתית של המערערים על כתב ההסכמה והמערערים כשלו להוכיח שחתימתם זויפה. שהרי, "כאשר אחד הצדדים להליך מעלה טענת מרמה או זיוף, מוטל עליו נטל השכנוע להוכחת טענתו, בין אם מדובר בתובע או בנתבע. הגם שהנטל הוא של מאזן הסתברויות, כמקובל במשפט האזרחי, הרי שכמות הראיות ורף הראיות הנדרש לגבי טענת מרמה, אשר לה גוון מעין פלילי, הם גבוהים יותר ועל בית המשפט לבחון את הראיות בזהירות ובקפדנות" (ע"א 7456-11 מוריס בר נוי נ' מלחי אמנון (11.4.13)).
15. סיכומו של דבר : אציע לחברותי לדחות את הערעורים ולחייב כל אחד מהמערערים לשלם למשיב הוצאות ושכ"ט בסך של 20,000 ₪. הערובות שהמערערים הפקידו על פירותיהם, יועברו למשיב באמצעות ב"כ, על חשבון ההוצאות.

21

נפתלי שילה, שופט

נפתלי שילה, שופט

השופטת צילה צפת, סגנית הנשיא – אב"ד:

אני מסכימה.

צילה צפת, שופטת

סג"נ – אב"ד

השופטת עינת רביד:

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 53236-04-21 פלוני נ' אלמוני, עמ"ש 52300-04-21 פלונית נ' אלמוני

אני מסכימה.

עינת רביד, שופטת

הוחלט כאמור בפסק דינו של כב' השופט שילה.

פסק הדין מותר לפרסום בכפוף להשמטת הפרטים המזהים.

ניתן היום, כ"א שבט תשפ"ב, 23 ינואר 2022, בהעדר הצדדים.

נפתלי שילה, שופט

עינת רביד, שופטת

עילה צפת, שופט, סגנית הנשיא
אב"ד